

De luchtoorlog in Korea en Vietnam

Overeenkomsten, verschillen en lessen

F.H. Meulman - generaal-majoor van de Koninklijke Luchtmacht*

Inleiding

De ontwikkeling van de Koninklijke Luchtmacht heeft grotendeels plaatsgevonden in de periode van de Koude Oorlog. Een periode die zich kenmerkte door een aantal grote conflicten, waaronder Korea, Vietnam, de Arabisch-Israëliëse oorlogen en de Falklandoorlog. Ook een paradoxale periode, waarin de samenstelling en kwaliteit van de luchtmachten, en de geldende militaire doctrines niet altijd geschikt waren voor een effectieve inzet. Een periode waarin de ervaringen van de Tweede Wereldoorlog voor veel denkers leidend waren over de inzet van luchtmachten. Een periode waarin niet langer over totale oorlog, maar over beperkte conflicten werd gesproken, en waarbij politieke en militaire beperkingen bij de planning, organisatie en inzet van luchtmachten eerder regel dan uitzondering waren.

In dit artikel ga ik niet in op de ontwikkeling van de Koninklijke Luchtmacht in die periode. Ik behandel voornamelijk de inzet van luchtmachten in de periode van de Korea-

en Vietnamoorlog, de overeenkomsten en verschillen in omstandigheden waaronder luchtmachten werden ingezet en de politieke en militaire beperkingen die golden.

Korea en Vietnam, twee landen in Zuidoost-Azië, met een lange gewelddadige historie, beide langdurig bezet en beïnvloed door andere naties (respectievelijk Japan en China/Frankrijk), en beide gescheiden in een Noordelijk en Zuidelijk deel (respectievelijk de 38e en 17e breedtegraad). De arbitrair gekozen scheidslijnen vormden de breuklijnen waarlangs de tegenstellingen tussen het communistische Noorden en het niet-communistische Zuiden tijdens de Koude Oorlog zichtbaar werden. De tegenstellingen tussen Noord en Zuid namelijk de wens van het Noorden om beide gebieden te verenigen tot één communistisch gebied en de wens van het Zuiden om een onafhankelijk, niet-communistisch gebied te blijven, vormden de basis voor bloedige conflicten, waarbij de inzet van luchtmachten van groot belang was op het verloop van het conflict. Voor met name de Verenigde Staten was het doel van de ondersteuning van militair optreden in beide conflicten breder. Hun doel was met name de verspreiding van het communisme in de wereld met politiek-militaire en economische middelen in te dammen. Voorkomen moest worden dat de verspreiding van het communisme niet meer te remmen zou zijn met

als gevolg een ketenreactie van vallende dominostenen in het vrije westen.

Grootschalige inzet luchtmachten

De grote conflicten uit de eerste helft van de twintigste eeuw kenmerkten zich door het totale karakter ervan. Niet alleen politiek-militair, maar ook sociaal-economisch waren de partijen volledig betrokken bij het conflict. Ook wat betreft aantallen slachtoffers en inzet van de verschillende wapensystemen waren er geen beperkingen. Het beeld van de totale oorlog en de 'indiscriminate', massale inzet van strategische luchtmachten gericht tegen het industriële hartland van de tegenstander, kleurden aan het einde van de Tweede Wereldoorlog in sterke mate de opvattingen van de denkers over een succesvolle inzet van luchtmachten. De grootschalige strategische inzet van luchtmachten, die in Korea en Vietnam pas in het laatste stadium van het conflict werd geautoriseerd, leidt tot de dag van vandaag tot heftige polemieken over de vraag naar de effectiviteit ervan.

Korea en Vietnam waren anders dan de conflicten uit de eerste helft van de twintigste eeuw. Het waren conflicten die zich, vanuit de optiek van Noord-Korea en Noord-Vietnam, als totale oorlogen manifesteerden, maar vanuit Amerikaanse optiek een beperkt con-

* Generaal-majoor Meulman is van oorsprong Geleide Wapenofficier. Na daartoe te zijn opgeleid aan de Amerikaanse Air University was hij van 1991 tot 1993 docent Strategie, Doctrine en Airpower aan de Opleidingsafdeling KLu van het Instituut Defensie Leergangen. Momenteel is hij Deputy Commander van het Combined Air Operations Centre van de NAVO te Kalkar.

flict waren. Niet wat betreft intensiteit van de gewelddadigheden en de aantallen slachtoffers. Wel wat betreft politieke- en militaire beperkingen en de inzet van (lucht)strijdkrachten tegen specifieke doelen en in specifieke gebieden. Voor Korea gold dat vooral voorkomen moest worden dat Rusland direct in het conflict zou worden betrokken. Voor Vietnam waren de beperkingen vooral gericht op het voorkomen van directe betrokkenheid van China en Rusland. In de praktijk betekende dit, dat de tegenstander in het Noorden een aantal 'sanctuaries' werd geboden, die niet aangevallen mochten worden, dat er in gebieden langs de grenzen niet mocht worden opgetreden en dat zogenaamde *hot pursuits*, bijvoorbeeld over de Yalu-rivier, de grensrivier tussen China en Korea, niet werden toegestaan.

De vraag luidt of vroegtijdige grootschalige inzet van luchtmacht tegen strategische doelen tot een andere uitkomst van de conflicten zou hebben geleid? Voorstanders denken van wel, omdat op die manier niet alleen de militaire capaciteiten van de tegenstander eerder zouden zijn aangetaast, maar ook de wil van het leiderschap en de bevolking om het conflict te steunen, zouden zijn gebroken. De tegenstander zou er met militaire dwang van zijn overtuigd dat verder optreden zinloos was. Alleen door vroegtijdige grootschalige, doelgerichte inzet zouden de juiste effecten worden bereikt. Tegenstanders zijn van mening dat de oplossing vooral politiek moest worden gevonden, dat de druk op een tegenstander geleidelijk moest worden opgebouwd en dat alleen een combinatie van politiek-militair optreden tot succes zou leiden.

Het antwoord is natuurlijk moeilijk te geven, maar het is wel opmerkelijk dat in beide conflicten in een laatste fase werd besloten de politieke en militaire beperkingen vrijwel volledig op te heffen en tot een grootschalige inzet van luchtmacht tegen strategische doelen over te gaan. Inzet

van luchtmacht was dus niet meer alleen gericht tegen de militaire capaciteiten van de tegenstander, maar ook tegen de wil van de bevolking. In het geval van Korea ging het in het bijzonder om de zogenaamde *air pressure campaign*, met als doel de communisten te dwingen de onderhandelingen af te ronden, op voorwaarden die voor de VN gunstig waren. De aanvallen in 1953 waren gericht op het uitschakelen van verschillende dammen in Noordwest-Korea. Hierdoor ontstond een acuut gevaar voor de beschikbaarheid van voldoende water teneinde de jonge aanplant op de rijstvelden van water te voorzien, hetgeen tot een grote hongersnood zou leiden. Bovendien hadden de Noord-Koreanen geen mogelijkheden hiertegen effectief op te treden. De aanvallen hadden dan ook een strategisch effect op de wil van de bevolking en het leiderschap van Noord-Korea.

Wat betreft Vietnam ging het om het zogenaamde Linebacker-II-offensief, waarbij in de periode 18-29 december 1972, dag en nacht B-52-sorties werden gevlogen tegen onder meer opslagplaatsen, spoorwegen, POL-voorzieningen en bruggen (in totaal 729 sorties). Het lijkt redelijk te veronderstellen dat in beide gevallen de Noordelijke regeringen 'naar de onderhandelingstafel werden gedwongen'. Blijkbaar waren de condities van dien aard, dat een verdere vertraging van de onderhandelingen eerder een negatief dan positief effect zou hebben gehad.

Onduidelijk is of een eerdere, overeenkomstige inzet ook tot een dergelijk resultaat zou hebben geleid. Dat is in sterke mate afhankelijk van de vraag of de dammen in Noordwest-Korea daadwerkelijk zo belangrijk waren voor de voedselvoorziening. In dat geval zou een eerdere strategische campagne het conflict wellicht hebben kunnen verkorten. In het geval van Korea lijkt dit mogelijk het geval. Maar ook dan zou er nog altijd sprake moeten zijn geweest van een bereidheid de politieke beperkingen voor

militaire inzet op te heffen. Die bereidheid lijkt zeker bij Truman c.s. niet aanwezig te zijn geweest. Het gevaar voor Russisch optreden tegen West-Europa en daarmee het uitbreken van een Derde Wereldoorlog, waren daarvoor te bepalend.

De situatie in Vietnam is gecompliceerder. De verschillende aanvoermogelijkheden voor voedsel waren daar beter en de geografische en topografische omstandigheden stelden de bevolking beter in staat 'van het land te leven'. Bovendien werd in Noord-Vietnam, anders dan in Noord-Korea, geen grondoorlog gevoerd en kon de bevolking, buiten de omgeving van de strategische doelen, beter overleven. Ook was de grondhouding van de Noord-Vietnamese bevolking anders. Zij toonden grote bereidheid om langdurig onder zeer moeilijke omstandigheden te leven. Ten slotte, zelfs indien de Noord-Vietnamese regering, onder invloed van strategische bombardementen, in een eerder stadium had besloten over te gaan tot onderhandelingen, dan zou ze haar doelstellingen waarschijnlijk toch niet hebben losgelaten. De geleidelijke en jarenlange infiltratie en politieke indoctrinatie van Zuid-Vietnam zou dan zijn voortgegaan. Daarmee zou omverwerping van de Zuid-Vietnamese regering op termijn toch vrijwel onvermijdelijk zijn geweest. Redenen waarom aangenomen mag worden dat een grootschalige strategische inzet van luchtmacht in een eerdere fase van het conflict naar alle waarschijnlijkheid niet tot het gewenste effect (behoud van een niet-communistisch Zuid-Vietnam) zou hebben geleid.

Voordat ik een beschouwing wijd aan de overeenkomsten en verschillen waaronder luchtmacht in Korea en Vietnam werden ingezet, schets ik kort de beide conflicten.

Korea (1950-1953)

Op 25 juni 1950 vielen Noord-Koreaanse eenheden onder leiding van

maarschalk Choe Yong Gun, met een strategische verrassingsaanval, Zuid-Korea in de richting van Seoul binnen. Kort daarop reageerden de VN Veiligheidsraad en de Verenigde Staten met een oproep voor onmiddellijke beëindiging van de vijandelijkheden en terugtrekking van het Noord-Koreaanse leger. Op 27 juni werd generaal Douglas MacArthur, commandant van de Amerikaanse troepen in het Verre Oosten aangewezen om

de Zuid-Koreaanse troepen te ondersteunen, waarbij hij op 7 juli 1950 tevens de functie van *commander in chief United Nations Command* (CINUNC) op zich nam. In de eerste maanden werden de Zuid-Koreanen en Amerikanen teruggedrongen tot in het zuidelijke puntje van Zuid-Korea (het gebied rond Pusan). Een zeer penibele situatie. De Inchon-landingen, midden september 1950, brachten verlichting. Gelijktijdig met de

landingen werd door het Amerikaanse 8e leger een uitbraakoperatie vanuit het zuiden uitgevoerd, waardoor de troepen van Choe Yong Gun snel desintegreerden. Vanaf dat moment startte een sterke opmars naar het Noorden, waarbij na verkregen Amerikaanse presidentiële toestemming (NSC 81/1) VN-troepen in oktober 1950 in de richting van de Yalu optrokken, de grensrivier met China. De Chinezen hadden echter al enige

malen aangegeven dat zij zouden interveniëren indien de 38e breedtegraad zou worden overschreden. Vanwege het ontbreken van inlichtingengegevens en het verbod om voorbij de Yalu-rivier boven Chinees grondgebied luchtopnames te maken, op grond waarvan een ander beeld zou zijn verkregen, werd een mogelijke interventie van Chinese zijde door MacArthur als bluf en daarmee als onwaarschijnlijk afgedaan.

Op 25 november 1950 vielen de Chinezen met honderdduizenden tegelijk Noord-Korea binnen. Vanaf dat moment ontstond een bewegingsoorlog, gekenmerkt door wederzijdse offensieven, een situatie die medio 1951 stabiliseerde. Daarmee kreeg de Korea-oorlog een vrijwel statisch karakter met een front in de omgeving van de 38e breedtegraad. Door een strategie van onderhandelen te koppelen aan beperkte militaire acties langs het gehele front trachtte Noord-Korea de VN-troepen uit te putten.

(Bron: Sectie Militaire Geschiedenis)

MiG-15

Deze acties waren er vooral op gericht de *will power* van de VN-troepen te testen en kostten veel slachtoffers. Net als in de Vietnamoorlog werd de eindsituatie vooral door politieke ontwikkelingen in de Verenigde Staten beïnvloed. Waar Nixon *peace with honour* tot zijn speerpunt van beleid maakte, was het in 1953 Eisenhower die zijn kiezers in 1952 had beloofd dat hij de Korea-oorlog tot een eervol einde zou brengen (sic!).

Met een door *Strategic Air Command* gedomineerde luchtmacht, waarmee het primaat van de strategie van *Massive Retaliation* tot uiting werd gebracht, leek er voor het Amerikaanse *Tactical Air Command* en

de zogenaamde *Far Eastern Air Forces* (FEAF) initieel weinig eer te behalen met vliegtuigen van het type F-51 Mustang, F-80 Shooting Star en de F-84 Thunderjet. Toch was FEAF snel in staat het luchtoverwicht op de Noord-Koreanen, uitgerust met Yak's, te bevechten en te behouden. Tot de hoofdtaken van FEAF behoorden naast het bevechten van luchtoverwicht, ook luchtverkenningen, interdictie en *close air support* (CAS). Aanvankelijk was het optreden van FEAF er vooral op gericht de opmars van de Noord-Koreanen te vertragen en waar mogelijk tot stilstand te brengen. 'Close air support', als een substituut voor artillerie, werd op veel plaatsen succesvol ingezet. Dit was eveneens het geval na de interventie van de Chinezen in oktober/november 1950. Interdictieoperaties speelden een belangrijke rol, hoewel de communistische troepen al snel hun toevlucht tot onverlicht transport bij nacht namen en daarmee de effectiviteit van de interdictieoperaties negatief beïnvloedden.

Tot de belangrijkste interdictieoperaties behoorden *Strangle I* en *II*, respectievelijk in mei en augustus 1951, gericht op het onderscheppen

(Bron: The Times Concise Atlas of World History)

van de aanvoer van voorraden voor de communistische troepen in de frontlijn via het Noord-Koreaanse wegen- en spoorwegstelsel. Met name door de inzet van zeer grote aantallen arbeiders, die klokkrond werkten om de aangerichte schade te herstellen, was van een echt succes van interdictie in het algemeen, en deze interdictieoperaties in het bijzonder, geen sprake. Ondanks de zware schade die de interdictieoperaties aanrichtten, heeft dit op zichzelf de communisten er nooit van kunnen overtuigen een wapenstilstand aan te gaan. Dit betekende dat de Noord-Koreanen en Chinezen in staat bleven hun offensief

F-86 'Sabre' (Bron: USAF)

De K-versie van de F-86 'Sabre' was als 'Kaasjager' ook bij de klui in gebruik (Bron: Sectie Luchtmacht Historie)

optreden langs het gehele front ook in 1952 en 1953 voort te zetten.

De Korea-oorlog werd tevens gekenmerkt door de strijd tussen de Mig-15 en de F-86 Sabrejet. De eerste Mig's verschenen in november 1950 boven Korea. Ze werden vooral door Chinezen, maar ook door Russen gevlogen en vanaf vliegvelden in China ingezet. Deze vliegvelden mochten vanwege politieke beperkingen niet worden aangevallen. Het aantal Mig's nam snel toe: van enige tientallen eind 1950 tot ruim 800 in 1953, terwijl het aantal beschikbare F-86's beperkt bleef tot ongeveer 150. Het effect van de inzet van Mig's (met name in wat werd genoemd de 'Mig Alley'), alsmede dat van radargeleid luchtafweergeschut werd snel merkbaar, vooral in verliezen aan B-29 bommenwerpers. Eind 1951 werd een groot aantal B-

29's succesvol onderschept door Mig-15's. Om die reden werden de F-86 Sabres ingezet voor *top cover* operaties op ongeveer 40.000 voet hoogte en escortering van bommenwerpers op 20.000 voet. Hoewel de Mig-15 een groter hoogtebereik, een kleinere draaicirkel en een beter kanon had dan de F-86, werd de strijd tussen de Mig's en de F-86's in het voordeel van de F-86 beslecht. Van de ruim 900 vijandelijke vliegtuigen die door Amerikaanse vliegers werden vernietigd, waren er ruim 790 van het type Mig-15, terwijl aan eigen zijde 78 vliegtuigen verloren gingen. De belangrijkste redenen van dit succes waren het kwaliteitsverschil tussen de vooral Amerikaanse vliegers en die aan Chinese en Russische zijde, alsmede het feit dat de F-86 met grote snelheid vliegend, een stabiel vliegtuig was dan de Mig-15.

In 1952 veranderde het karakter van de inzet van luchtmachtkrachten boven Korea. Met het vertrek van generaal Ridgway als CINCUNC en met het aantreden van zijn opvolger generaal M. Clark, veranderde de bereidheid om politieke steun voor inzet van luchtmachtkrachten tegen strategische doelen na te streven. Was het voor die tijd vooral de tactische inzet, nadien lag de nadruk op de inzet tegen strategische doelen, waaronder de industrie, energiecentrales en dammen. Doel hiervan was de communistische delegatie te Panmunjom ervan te overtuigen dat het tekenen van een wapenstilstandsovereenkomst noodzakelijk was. Een typisch voorbeeld van dwang (*coercion*) met luchtmachtkrachten. Ondanks dat leek de bereidheid aan Noord-Koreaanse zijde om een wapenstilstand te tekenen zeer beperkt. Met het opheffen van de politieke beperkingen om deze doelen aan te vallen, in het bijzonder de aanvallen op de verschillende dammen in Noordwest-Korea en daarmee de watervoorziening voor de rijstvelden, leek het regime in Pyongyang bereid tot definitieve overeenstemming te komen. Wat overigens de invloed was van de verklaarde bereidheid van Eisenhower om zonnig atoomwapens in het conflict in te zetten, op de positie van de Noord-Koreanen, is onduidelijk. Ongetwijfeld zal die stellingname zijn invloed hebben doen gelden en de bereidheid aan Noord-Koreaanse zijde hebben vergroot om

tot een, voor de vs, acceptabele onderhandelingspositie te komen.

Vietnam (1961-1973)

Ongeveer tien jaar na beëindiging van het conflict in Korea, speelde zich enkele duizenden kilometers zuidelijker een conflict af, dat eveneens werd

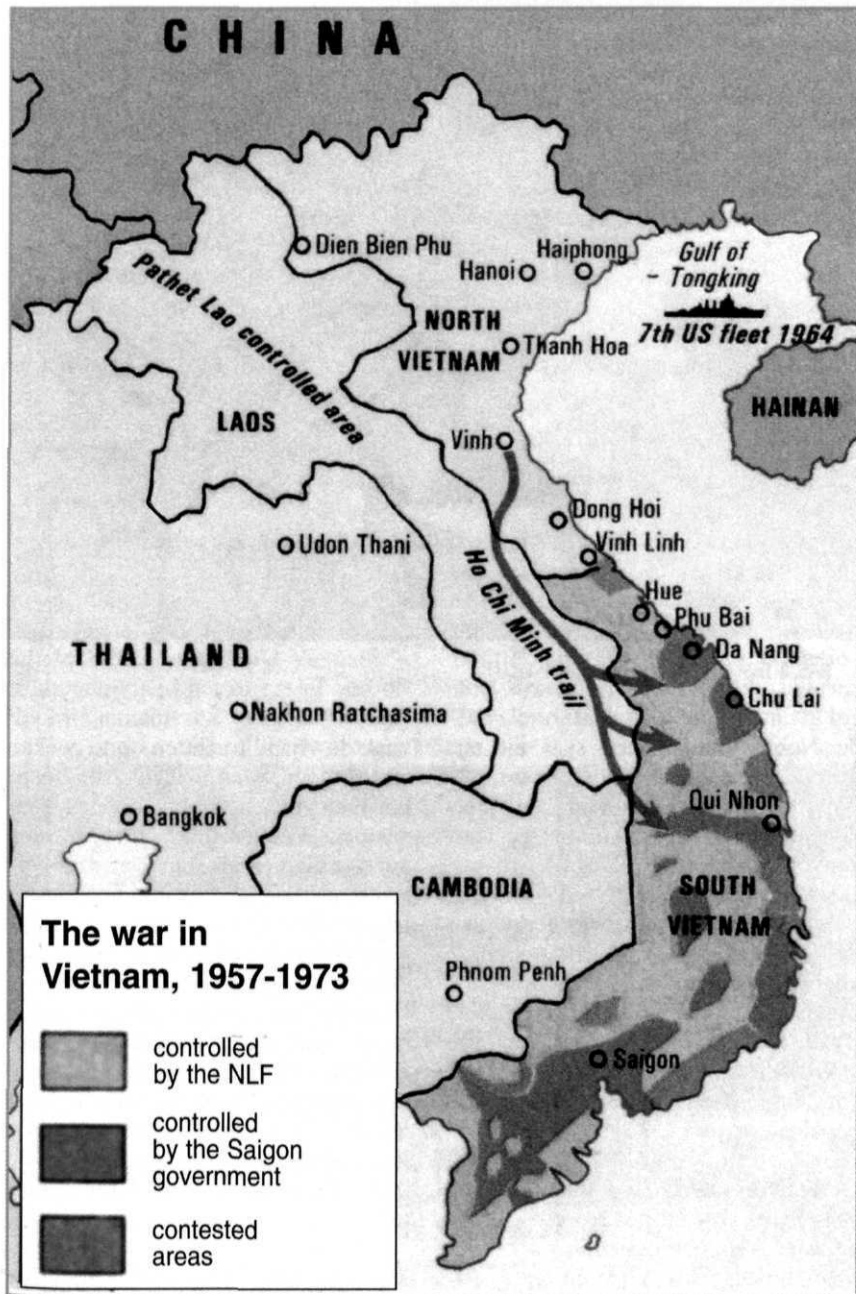
gekenmerkt door de strijd tussen het communistische Noorden en het niet-communistische Zuiden. Na het echec van de Fransen in 1954 bij Dien Bien Phu en daarmee het einde van de eerste Indo-Chinese Oorlog (1946-1954), verklaarden de Amerikanen zich midden jaren vijftig bereid de uitkomsten van de Geneefse Akkoorden van 1954 te waarborgen. Dit bete-

kende in de praktijk dat de vs de volledige verantwoordelijkheid op zich namen om de regering van Zuid-Vietnam te ondersteunen bij de training van haar strijdkrachten. Hiermee verklaarden zij zich tot partij bij een sluimerend conflict, dat begin jaren zestig een openlijk karakter zou krijgen. Ook in dit conflict speelde de inzet van luchtmacht een nadrukkelijke rol, zowel bij de ondersteuning van het grondoptreden van de Amerikanen in Zuid-Vietnam, als bij het luchttoptreden in Noord-Vietnam.

Het Vietnamconflict kan in een viertal perioden worden onderscheiden, waarbij de inzet van luchtmacht varieerde.

In de eerste plaats de periode vóór 1965. De rol van de Amerikaanse luchtmacht in die periode richtte zich voornamelijk op de adviesrol en tactische training van de Zuid-Vietnamese luchtmacht (VNAF), het ontwikkelen en testen van *counter insurgency* tactieken, technieken en doctrines, en het gemeenschappelijk met de VNAF uitvoeren van tactische missies.

De tweede periode (1965-1972) was de periode van *Rolling Thunder* en de strategische luchttoerlog richting Noord-Vietnam, met Hanoi en de haven van Haiphong en de daaraan gekoppelde distributielijnen als doelwitten. Deze periode kenmerkte zich door een graduele opbouw van druk op de Noord-Vietnamese wil de oorlog voort te zetten. Het was in het begin (1965) de periode van de *tit for tat* luchtaanvallen, als represailles voor de grondaanvallen van de Vietcong en Noord-Vietnamezen op militaire doelen in Zuid-Vietnam. Het was ook de periode van de ruim drie jaar durende operatie *Rolling Thunder* (1965-1968), waarbij de nadruk initieel lag op interdictie van de *lines of communication*. In een latere fase van optreden werd vanuit de optiek van *strategic persuasion* getracht de pijngrens van de Noord-Vietnamezen te raken in de verwachting dat zij 'eieren voor hun geld zouden kiezen'. Niets was minder waar. De pauzes in

(Bron: The Times Concise Atlas of World History)

B-52 boven Vietnam (Bron: USAF)

de reeks van aanvallen werden door Noord-Vietnam vooral gebruikt om zich te herstellen, te hergroeperen, logistieke ondersteuning te leveren en zich voor te bereiden op een nieuwe fase van verzet en militair optreden. Het was ook de periode van toenemende weerstand aan Noord-Vietnamese zijde, waarbij de dreiging van SAM en het luchtafweergeschut grootsere vormen aannamen. Op hun beurt beantwoordden de VS deze toename in luchtdreiging met adequate countermaatregelen onder meer in de vorm van zogenaamde *hunter - killer teams* (Wild Weasel-vliegtuigen) en specifieke ECM-vliegtuigen.

Toch was het optreden van luchtmacht strijdkrachten niet altijd effectief. Net als tijdens de Korea-oorlog leerden

de Noord-Vietnamezen snel en zij verplaatsten hun middelen vooral 's nachts. De Ho Chi Min Trail met zijn vele duizenden kilometers van aanvoerlijnen door Noord-Vietnam, Laos, Cambodja en Zuid-Vietnam was een onneembare 'vesting' voor de Amerikaanse luchtmacht, ondanks allerlei pogingen die bevoorradingslijnen vanuit de lucht te beheersen. Bovendien waren de Vietcong en Noord-Vietnamezen continu in staat het tempo van militair optreden te bepalen.

De luchtoorlog in Zuid-Vietnam verschilde van die in het Noorden door de aard van het optreden. Voor de inzet boven Zuid-Vietnam gold als prioriteit de ondersteuning van het grondoptreden, waarbij grondtroepen

vaak de vijand trachtten op te zoeken en te binden, waarna luchtmacht strijdkrachten hun gevechtskracht konden aanwenden. Luchtmacht strijdkrachten werden zo complementair aan de inzet van artillerie. Pas op die momenten dat het conflict een regulier, conventioneel niveau bereikte, zoals tijdens het Tetoffensief eind januari 1968 en het Paasoffensief in maart 1972, was de inzet van luchtmacht strijdkrachten echt effectief. Het aanbod aan militaire interdictie- en 'close air support' doelen was in die periode groot en bood luchtmacht strijdkrachten de mogelijkheid haar effectiviteit optimaal uit te buiten.

Het was ook de periode van grote frustratie bij de professionele luchtmacht militairen. In 1967 werd de

luchtoorlog boven Vietnam vanuit het Witte Huis bepaald. Tijdens de zogenaamde dinsdagmiddaglunches bepaalde de President, in aanwezigheid van zijn directe politieke adviseurs en met een beperkte inbreng van de zijde van de militairen, welke doelen, voor welke periode, wanneer en met welke tactieken zouden worden aangevallen. Het ontnemen van elke vorm van creativiteit en inbreng door professionele luchtmachtmilitairen bij de planning van de luchtoorlog, leidde tot risicovolle situaties bij de uitvoering van de luchtoperaties en frustraties bij het personeel (zie onder meer Col Jack Broughton *Going Downtown, the War against Hanoi and Washington*). Bovendien heerste de mening dat 'het gradualisme de luchtmacht van hun effectiviteit beroofde en dat de dosis dwang die werd uitgeoefend door middel van de strategische bombardementen te halfslachtig was en te laat kwam om een totaal gecommitteerd Noord-Vietnam te dwingen om in te binden'.

Ten derde de periode mei-oktober 1972: de operatie Linebacker I bood luchtmacht - ingezet vanuit Thailand en ingevlogen vanuit de Verenigde Staten naar Zuid-Vietnam - de mogelijkheid het offensief van de Noord-Vietnamezen te neutraliseren.

Niet in het minst werd de effectiviteit van luchtmacht in deze periode in positieve zin beïnvloed door de introductie van TV- en lasergeleide wapens, waarmee doelen die niet eerder geneutraliseerd konden worden, nu effectief konden worden uitgeschakeld (onder meer Paul Doumer en Than Hoa-bruggen). Met een Zuid-Vietnamese regering die de politiek van de Verenigde Staten traineerde en de houding van Noord-Vietnam om de vredesonderhandelingen verder te rekken, was er voor Nixon maar één optie: die van een een klok rond, onbeperkt luchtoffensief gericht tegen Noord-Vietnam. Dit was de vierde periode, die van de bombardementen rond Kerstmis 1972: Linebacker II, waarmee de Noord-Vietnamezen terug naar de onderhandelingstafel werden gedwongen.

Overeenkomsten, verschillen en lessen

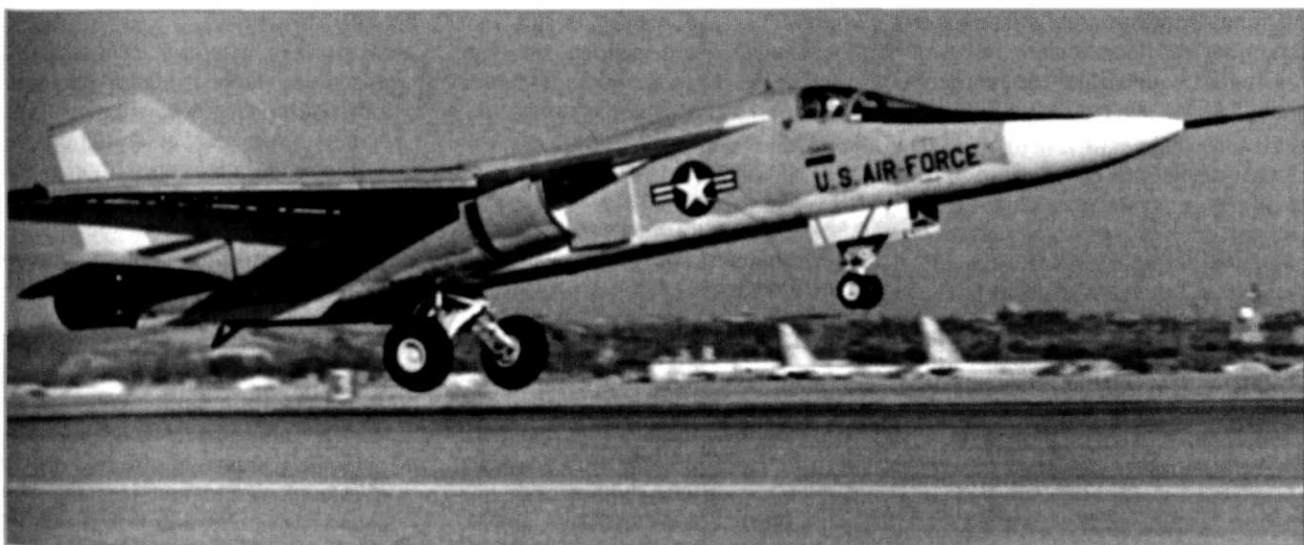
Korea en Vietnam waren conflicten met enerzijds veel overeenkomsten, maar anderszijds ook kenmerkende verschillen. In het vervolg van dit artikel ga ik hierop in, waarbij ik een onderscheid maak tussen aspecten op politiek-militair strategisch, operationeel-strategisch en tactisch niveau. Ten slotte sta ik op hoofdlijnen stil bij

het antwoord op de vraag welke lessen hieruit zijn te trekken.

Overeenkomsten

Politiek-militair strategisch:

- In beide conflicten ontbrak het bij aanvang aan een duidelijke strategie en militaire doctrine 'hoe het conflict te vechten'.
- De bovenliggende doelstellingen van de deelnemende partijen aan beide conflicten waren vrijwel gelijklopend. Voor de Verenigde Staten betekende het in ieder geval: het voorkomen dat de zuidelijke landen onder communistisch regime zouden worden gebracht. Op die manier kon een ketenreactie worden voorkomen, waarbij het communisme zich als 'vallende dominostenen' zou verspreiden.
- Beide conflicten kenden politiek-militair strategische beperkingen, die de inzet van luchtmacht sterk aan banden legden. Hiertoe behoorden: het voorkomen van enige vorm van inzet die de Russen en Chinezen ertoe zou kunnen verleiden militair te interveniëren, het verbod zogenaamde sanctuaries aan te vallen (bases noord van de Yalu-rivier en tijdens het Vietnamconflict: onder meer doe-

De F-111 werd in Vietnam in gebruik genomen (Bron: USAF)

F-100 'Super Sabre' boven Vietnam (Bron: USAF)

len binnen dertig mijl van de Chinese grens), het verbod om de rijstvelden en aanvoerlijnen aan te vallen (onder meer de haven van Haiphong en de spoorlijnen vanuit China). In de periode van de Vietnamoorlog hoorde men in USAF-kringen veelvuldig de verzuchting:

We should have been able to bomb across the Yalu. We felt we should have had some better targets. It was very discouraging that they were repairing so many of the targets we were hitting. We just weren't getting the support from our government. Maybe if we had really hit North Korea with everything we had, it would have saved lives. There would not have been any Vietnam ...

- Beide oorlogen werden gelijktijdig

op alle politieke en militaire niveaus uitgevochten.

- Beide conflicten eindigden met een fase die gekenmerkt werd door een *policy of bankruptcy*, waarbij de oplossing werd gezocht in vage zaken, zoals *peace with honour* cq. een *honourable agreement*.
- In beide conflicten werd door de Noord-Koreanen en de Noord-Vietnamezen op vaardige wijze gebruik gemaakt van propaganda-methoden.
- In beide conflicten was er sprake van een ernstige vorm van publieke kritiek op de wijze waarop de oorlog politiek-militair werd gevoerd. In Vietnam ging dit zelfs zover dat het Congres haar steun voor de oorlog introk. Zowel in Korea in 1952 als vanaf 1968 in Vietnam, was er sprake van een zogenaamde *Presi-*

dent's War, waarbij de voortzetting van het conflict verder werd gepolitiseerd en een belangrijk onderwerp werd in de verkiezingen van 1952 en 1972.

- *Airpower 'was not compelling'*. Inzet van luchtstrijdkrachten veroorzaakte zware verliezen, met name tijdens de verschillende interdictionoperaties en strategische bombardementen. Dit feit op zich overtuigde de communisten er echter niet van dat zij een wapenstilstand zouden moeten overeenkomen.
- In beide conflicten was in de eindfase aan communistische zijde sprake van *fighting while negotiating*. De gedachte hierbij was dat de Westerse wereld niet in staat was langdurig publieke kritiek te verdueren en een langdurige oorlog (*protracted war*) te ondersteunen.

Operationeel-strategisch:

- Het conflict werd militair vooral op operationeel-tactisch niveau uitgevochten. Slechts in beperkte mate, in specifieke geografische gebieden, en pas in de eindfasen van het conflict werden luchtmachtkrachten doelgericht strategisch ingezet.
- De aard van het conflict te weten regulier versus irregulier, bepaalde in sterke mate de effectieve inzetmogelijkheden van luchtmachtkrachten. Op de momenten dat het conflict een regulier, conventioneel karakter vertoonde, bleek de inzet van luchtmachtkrachten effectief. Met name gold dit voor de eerste periode in de Korea-oorlog (1950-1951), het Tetoffensief (eind januari 1968), en het Noord-Vietnamese offensief in maart 1972 (Paasoffensief). Effectiviteit werd vooral bepaald door het feit dat er in die perioden sprake was van lonende doelen en dat de politieke en militair-strategische beperkingen enigszins waren opgeheven.
- Wat betreft de *command & control/control of the air* bij de inzet van luchtmachtkrachten was er sprake van een gebrek aan eenheid in commandovoering. Zowel in Korea als in Vietnam betekende dit dat er geen sprake was van zogenaamde *centralized control, decentralized execution*, noch van een integrale planning, coördinatie en uitvoering van de luchtoorlog. Wel was er een zekere mate van deconflicte bij inzet van luchtmachtkrachten (onder meer het gebruik van *Route packs* voor de inzet van luchtmachtkrachten boven Noord-Vietnam). Een USAF-woordvoerder zei:

Only relatively late in the conflict did the US Navy concede the logic of joint target planning with Far Eastern Air Forces.

- Interdictie was niet effectief tegen de aanvoerlijnen ('lines of communication'), vanwege het feit dat

arbeidskrachten vooral 's nachts, werden ingezet om de aanvoerlijnen te herstellen en inzetbaar te houden.

- Er was sprake van militair-doctrinaire beperkingen. De luchtmachtkrachten van de VS waren vooral doctrinair geïntereerd op de strategisch/nucleaire inzet in een Europees conflict. Dit leidde ertoe dat een overgroot deel van de financiële en materiële middelen in de jaren vijftig en zestig met voorrang aan *Strategic Air Command* (SAC) werd toegewezen, met als gevolg dat *Tactical Air Command* minder kreeg dan waar zij wellicht recht op zou hebben gehad en dat in beide conflicten, maar zeker in Vietnam, van een adequate doel-middelen-verhouding geen sprake was.
- Er bestond een strategisch-operationele inzetparadox. In Korea was de formele strategie die van de 'Massive Retaliation', terwijl de inzet door de aard van het conflict en de politieke en militaire beperkingen, vooral tactisch-operationeel van aard was. Het gaf aan dat van een totale, onbeperkte inzet van luchtmachtkrachten in een beperkt conflict geen sprake kon zijn. In Vietnam gold de strategie van *Flexibility in Response*. Ondanks de zogenaamde *flexibility* was er door de verschillende politieke en militaire beperkingen geen sprake van echte flexibiliteit. Integendeel. Ook in Vietnam was sprake van een beperkt conflict, en stringente politieke en militaire beperkingen, waardoor *strategic persuasion* door middel van de inzet van luchtmachtkrachten niet effectief kon worden gerealiseerd.

Tactisch:

- In beide conflicten was er sprake van luchtoverwicht, ofschoon dat in Korea en boven Noord-Vietnam moest worden bevochten. In Zuid-Vietnam was er geen sprake van inzet van vliegtuigen van Vietcong of Noord-Vietnamese zijde en daar-

mee ontbrak de noodzaak van het bevechten tot een gewenste mate van luchtoverwicht.

- Luchtmachtkrachten werden zowel in Korea als in Vietnam complementair aan artillerie ingezet, maar in meerdere gevallen als een substituuft ervan.
- Infanterietactieken waren er vaak op gericht de vijand te vinden en te binden, waarna door inzet van luchtmachtkrachten de tegenstander kon worden geëlimineerd.

Verschillen

Tot de belangrijkste verschillen in beide conflicten behoren:

Politiek-militair strategisch:

- De verwevenheid in militair handelen en politiek denken was bij het militaire leiderschap in Korea (zeker in de eerste anderhalf jaar) van generaal Douglas MacArthur duidelijk aanwezig. Dit werd gedoogd tot het moment waarop het primaat van politiek door MacArthur zodanig onder druk werd gezet, dat Truman niet anders kon dan hem te ontheffen van zijn functie als CINCUNC. Tijdens de Vietnamoorlog waren de scheidingen tussen de politieke en militaire taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zeer sterk zichtbaar.
- Gedurende de hele Korea-oorlog was er geen twijfel aan de steun van de VN en de Amerikanen aan de Zuid-Koreaanse regering, terwijl in de Vietnamoorlog de steun aan de Zuid-Vietnamese regering eind 1972 wegviel. Met de veranderde verhoudingen tussen Amerika en China en Rusland en de handen vrij ten opzichte van de Zuid-Vietnamese regering, was Nixon bereid een onbeperkt luchtoffensief boven Noord-Vietnam te starten (Linebacker II). Op deze manier werden de Noord-Vietnamese partijen definitief naar de onderhandelingstafel gedwongen.

Operationeel-strategisch:

Korea was zeker tot medio 1951 een bewegingsoorlog, die zich kenmerkte door grote offensieven, zowel van Noord-Koreaanse zijde, als van de zijde van de VN-troepen onder leiding van generaal MacArthur (CINCUNC). Vanaf 1951 veranderde het karakter van de oorlog in een vrijwel statische oorlog, met schermutselingen tussen de beide partijen. In Korea werd de grondoorlog zowel in het Zuidelijk als Noordelijk deel van het land gevoerd. De inzet van luchtstrijdkrachten in Korea was overwegend tactisch-operationeel van aard, met uitzondering van de strategische aanvallen eind 1952, begin 1953 op de energievoorzieningen en dammen in Noordwest-Korea. In Vietnam was het grondoptreden beperkt tot het Zuiden. Wat betreft de inzet van luchtstrijdkrachten werd de oorlog in Zuid-Vietnam vooral gevoerd op operationeel-tactisch niveau en boven Noord-Vietnam op operationeel-strategisch niveau.

Tactisch:

- Anders dan in Korea was er in Vietnam sprake van een oorlog zonder fronten. Op die manier was het moeilijk doelgericht te plannen en regulier op te treden en in te schatten wat aan beide zijden de voortgang was.
- Anders dan in de beide Korea's was het in Zuid-Vietnam niet noodzakelijk luchtstrijdkrachten in te zetten voor het bevechten van luchtoverwicht. Er was geen sprake van enige reële vorm van luchtdreiging boven Zuid-Vietnam. Op die manier konden de VS zich in Zuid-Vietnam beperken tot de typisch tactische inzet van luchtoperaties vooral inzet in het kader van 'close air support', interdictie, luchttransport en luchtverkenningen.

Lessen

Uit de ervaringen van de Koreaan-Vietnamoorlog zijn belangrijke lessen te trekken, zowel in positieve

als negatieve zin. Met beide conflicten werd namelijk een periode afgerond. Daarin was duidelijk geworden dat:

1. het ontbreken van een adequate inzet- en exitstrategie; 2. het ontbreken van op juiste ervaringen gebaseerde doctrines; 3. het niet beschikken over een juiste strategie-doel-middelenrelatie; en 4. het ontbreken van een *permissive* politiek-militaire omgeving, als zeer beperkend moest worden ervaren voor een effectieve planning, organisatie en inzet van luchtstrijdkrachten.

De eenzijdige focus van de Verenigde Staten in de jaren vijftig op de ontwikkeling van Strategic Air Command en de focus op het *Single Integrated Operations Plan* en daarmee op de uitvoering van de nucleaire strategische afschrikking, was ten koste gegaan van andere belangrijke onderdelen van de Amerikaanse luchtstrijdkrachten, waaronder Tactical Air Command. Aan het einde van beide conflicten was echter duidelijk dat zonder de beschikbaarheid van tactische luchtstrijdkrachten van effectief grondoptreden geen sprake had kunnen zijn. Dit gold zeker voor Korea, maar ook voor de vele operaties in Zuid-Vietnam, waar het principe van *find - fix and destroy* opgeld deed. Ook de strategische luchtinzet in beide conflicten heeft aangetoond dat luchtstrijdkrachten naar plaats, tijd en omstandigheid dominant kunnen zijn.

Een opmerkelijke les is ook die van de *indivisibility of airpower*. Dit houdt in dat middelen naar hun aard niet alleen voor strategische of tactische inzet bestemd zijn. Niet het middel, maar het doel bepaalt of er sprake is van strategische of operationeel-tactische inzet. B-29's en B-52's zijn naar hun aard in principe strategische inzetmiddelen. De effectiviteit waarmee de systemen in Korea en Vietnam tactisch tegen grondtroepen zijn ingezet, maakten hun belang en effectiviteit niet geringer. Integendeel. Omgekeerd zijn er talloze voor-

beelden waarbij (tactische) vliegtuigen van onder meer het type F-4 en F-105 tegen strategische doelen werden ingezet.

Een heel belangrijke les uit de Koreaan-Vietnamoorlog is die van het 'kennen van de tegenstander': het leiderschap, de sociaal-politieke en historisch-culturele context, militaire doctrines en concepten, de beschikbare middelen, et cetera. Het niet onderschatten van de tegenstander is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Deze lessen zijn reeds terug te voeren op de ervaringen van onder meer Sun Tzu en Von Clausewitz, maar vooral ook Mao Zedong.

Zo beschrijft Sun Tzu in zijn boek *de Kunst van het Oorlogvoeren*, in het hoofdstuk over de offensieve strategie, de omstandigheden die succes in de oorlogvoering waarschijnlijk maken.

- Hij, die weet wanneer wèl en wanneer niet te vechten.
- Hij, die begrijpt hoe hij met grote en kleine eenheden moet omgaan.
- Hij, wiens troepen een gemeenschappelijke doelstelling nastreven.
- Hij, die verstandig en behoedzaam te werk gaat en wacht op een tegenstander die dat niet doet.
- Hij, wiens generaals terzake kundig zijn en die niet beïnvloed worden door de wereldlijke macht (*the sovereign*).

Op grond van de vijf voornoemde aspecten stelt Sun Tzu dat 'het kennen van jezelf en het kennen van de tegenstander, ertoe leidt dat er in een honderd operaties geen gevaar wordt gelopen'; dat 'wanneer je onwetend bent over de tegenstander, maar jezelf goed kent, de kansen om te verliezen dan wel te winnen gelijk zijn', maar dat 'indien je onwetend bent over de tegenstander en jezelf, je er zeker van kunt zijn in elke operatie in gevaar te zijn'.

Ook Von Clausewitz waarschuwt in boek I, hoofdstuk I van *Vom Kriege* voor een onbezonnen avontuur:

Der erste, der grossartigste, der entschiedenste Akt des Urteils nun, welchen der Staatsmann ein Feldherr ausuebt, ist der, dass er den Krieg, welchen er unternimmt, in dieser Beziehung richtig erkenne, ihn nicht fuer etwas nehme oder zu etwas machen wolle, was er der Natur der Verhaeltnisse nach nicht sein kann. Dies ist also die erste, umfassendste aller strategischen Fragen.

Daarnaast levert *Vom Kriege* in het deel over 'de Verdediging' interessan-

Guerrilla success largely depends upon powerful political leaders who work unceasingly to bring about internal unification. Such leaders must work with the people; they must have a correct conception of the policy to be adopted as regards the people and the enemy.

We must unite the strength of the army with that of the people; we must strike the weak spots in the army flanks, in his front, in his rear. We must make war everywhere and cause dispersal of his forces and dissipation of his strength... Proper guerrilla policy will provide for unified strategy and independent activity...

westerse wereld' Door middel van analyse, reflectie, zoeken naar antwoorden op de vraag 'of en in hoeverre de strategie-doel-middelenrelatie adequaat is voor de verwachte situatie', is een betere voorbereiding en daarmee kans op succesvolle militaire inzet gewaarborgd.

Op operationeel-tactisch niveau is een belangrijke les het hebben, of zonodig creëren, van eenheid in commandovoering. Tijdens beide conflicten bleken de Amerikanen met dit beginsel problemen te hebben. Ook het adagium 'centralized control, decentralized execution' is een belangrijke les die valt te leren. Overigens heeft de Golfoorlog aange-

De F-105 werd intensief gebruikt in Vietnam (Bron: USAF)

te lectuur op daar waar het gaat over de zogenaamde Volksbewapening en de guerrilla-ervaringen van Napoleon in Spanje in de periode 1808-1809.

Wellicht de belangrijkste in de genoemde rij van strategische denkers is Mao Zedong die in zijn *Yu Chi Chan* uitvoerig over de guerrilla-oorlogvoering op politiek-militair strategisch en tactisch niveau uitweidt. Zo stelt Mao onder meer dat:

Het is aannemelijk dat zowel het Chinese optreden in Korea als het optreden van de Vietcong en dat van het Volksleger van Noord-Vietnam, is beïnvloed door het denken van Mao. Natuurlijk zal alleen het lezen van deze boeken niet tot succesvol militair optreden aan Amerikaanse en VN zijde hebben geleid. Hoe dan ook restte echter de vraag of 'de ervaringen van strategische denkers als Mao wel voldoende worden geanalyseerd in de

toond dat voornoemde principes en dat van het orchestreren van de militaire inzet voor *joint* en *combined* operaties goed zijn geleerd. Een andere belangrijke les op operationeel-tactisch niveau is die van de parallele inzet van luchtmachtkrachten. Luchtmachtkrachten kenmerken zich door hun flexibele inzetmogelijkheden. Dit betekent dat een graduate, beperkte inzet naar het Korea- en Vietnammodel moet worden voorko-

men. Planning, organisatie en gelijktijdige inzet van luchtmachtcrachten moet zich op een breed scala aan strategische, operationele en tactische doelen richten. Inzet moet zich daarop richten waar het grootste effect met de minste inspanning en verliezen kan worden bereikt. Daarbij moeten de luchtmachtcrachten *multi-role* inzetbaar zijn en *in-flight* van offensieve naar defensieve missies en omgekeerd kunnen wisselen.

Belangrijk is verder te investeren in kennis en kunde. Alleen door een kwalitatieve overmacht was FEAF in staat zich van de Noord-Vietnamezen en Russen in hun Mig-15's te ontdoen. Het einde van het Vietnamconflict markeert ook een belangrijke fase in de technologische ontwikkeling van de luchtmachtcrachten. Met de beschikbaarheid van deze technologie (onder meer vroegtijdige waarschuwingssystemen, precisiegeleide- en clusterwapens, *anti-radiation* missiles, *airborne command and control* systemen, elektronische beschermingsmiddelen (ECM), en verbeterde navigatie- en targetingsystemen) waren de luchtmachteenheden steeds in staat de opgedragen missies en ook moeilijker taken effectief uit te voeren.

Ook voor de toekomst zal de beschikbaarheid van *state of the art* technologieën een effectieve militaire inzet in belangrijke mate ondersteunen. Het einde van de Vietnamoorlog liet op overtuigende wijze zien dat de beschikbaarheid van precisietechnologieën tot resultaten leidde, die tot dan toe niet of alleen met grote verliezen kon worden bereikt.

Ten slotte is een wijze les dat de interdictie niet loont als er geen mogelijkheden voor interdictie zijn. Het feit dat zowel de Koreanen als de Vietcong en Noord-Vietnamezen hun bevoorrading bij nacht en duisternis regelden; dat er, anders dan bij reguliere operaties, geen sprake was van grootschalige logistieke aanvoerlijnen, betekende dat van een effectieve interdictie geen sprake kon zijn. Daarmee wordt een premie gezet op

het uitschakelen van de productiecentra in plaats van de aanvoerlijnen. Een les die Douhet in zijn *Command of the Air* ons reeds voorhield:

It is not enough to shoot down all birds in flight if you want to wipe out the species; there remain the eggs in the nest... A much better way is to destroy his airports, supply bases and centers of production...

Met het einde van de Korea- en Vietnamoorlog drong, met name bij de Amerikaanse, maar ook bij ander luchtmachten het besef door, dat de juiste lessen geleerd moesten worden, niet alleen vanuit de optiek van kwaliteit, samenstelling en structuur van de luchtmachtcrachten, maar juist ook vanuit militair-doctrinair oog-

punt, motivatie en betrokkenheid van het personeel, en maatschappelijke acceptatie. De ervaringen van de jaren negentig hebben laten zien dat er vele lessen geleerd zijn, dat er is geïnvesteerd in personeel en materieel en dat er doctrinaire veranderingen zijn doorgevoerd. Toch zijn er ook voorbeelden waar de kennis van met name guerrilla-achtig optreden nog niet optimaal is toegepast (onder meer Somalië 1993). Het is dan ook van groot belang dat de conflicten van de afgelopen jaren blijvend worden bestudeerd en dat bij de voorbereidingen op toekomstige inzet de vraag blijvend wordt gesteld 'of we wel precies weten waarop we afsteveneren', 'wat we willen bereiken en hoe' en 'of er sprake is van een effectieve strategie-doel-middelenrelatie'.

Literatuur

- Brochure van de Sectie Luchtmachthistorie Nr. 12 *De Luchtmacht opgebouwd* door genmaj D. Starink, Den Haag, 2001.
- Brochure van de Sectie Luchtmachthistorie Nr. 3 *De gevechtsvliegtuigen voor de Klu* door kolonel D. Starink, Den Haag, 1991.
- Sun Tzu. *The Art of War*, door Samuel B. Griffith, Oxford University Press, 1971.
- Carl von Clausewitz. *Vom Kriege*, uitgave Ferd. Duemmlers Verlag, Bonn, 1980.
- Mao Zedong. *On Guerilla Warfare*, University of Illinois Press, 2000.
- R.E. Dupuy en T.N. Dupuy. *The Encyclopedia of Military History, from 3500 B.C. to the Present*, Harpers and Row Publishers, New York, 1986.
- Robert F. Futrell. *The United States Air Force in Korea, 1950-1953*, Office of Air Force History, Washington, 1983.
- Robert F. Futrell. *Ideas Concepts, Doctrine, Basic Thinking in the United States Air Force, 1961-1984*, Air University Press, 1989.
- G. Douhet. *The Command of the Air*, Office of Air Force History, 1983.
- Mark Clodfelter. *The Limits of Air Power, The American Bombing of North Vietnam*, The Free Press, New York, 1989.
- History of US Air Power, Volume 1-5, Extension Course Institute, Air University, Maxwell Air Force Base, Montgomery, Alabama.
- Th. E. Griess. *The West Point Military History Series. 'The Arab - Israeli Wars, The Chinese Civil War, The Korean War'*, United States Military Academy, West Point, New York, 1987.
- E.H. Tilford. *Setup, What the Air Force did in Vietnam and Why*. Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama, 1991.
- J. A. Warden III. *The Air Campaign, Planning for Combat*, National Defense University Press, Fort Lesley J. McNair, Washington DC, 1988.
- AVM R.A. Mason. *War in the Third Dimension, Essays in Contemporary Air Power*, Brassey's Defence Publishers, London, 1986.
- M. Hastings. *The Korean War*, Touchstone, Simon and Schuster Building, New York, 1987.
- C. Berger. *The United States Air Force in South East Asia, 1961-1973*, an Illustrated Account, Office of Air Force History, Washington DC, 1984.
- J. Slight. *The Years of the Offensive 1965-1968*, Office of Air Force History, Washington DC, 1988.
- Basic Aerospace Doctrine of the United States Air Force: AFM 1-1.
- J. Broughton. *Going Downtown, The War against Hanoi and Washington*, Pocket Books, New York, 1988.